

7

DUCE DEO
DISPUTATIO
De
NATURA
PHYSICAE,

Quam

Cum approbatione & consensu amplissima Facultatis Philosophica, in
Illustri & Regia CHRISTINæ & Aboënsium Academia.

Sub moderamine

Reverendi & Preclarissimi Viri,

DN. M. GEORGII C. ALANI.
Phyf. & Botan. Professoris celeberrimi, preceptoris
& Fautoris sui æternum reverenter colèndi,

In Auditorio Majori, horis consuetis, publicè eventilan-
dam & examinandam proponit

JOHANNES SVEN. VVASENIUS,
W-GOTHUS. S.R.M.tu Stipendiarius.

Ad diem 18. Aprilis, Anni partus Salutiferi
M. DC. XLVI.

Scal. Exercit. 6. Sect. 4.

Annon desunt circumscripti animi quorundam ac serviles; qui in tenebris ignava-
marcesscere otio, quam in luce ac pulvere cum labore versari malint? Quid n.
turpius, quam ex omnium rerum Domino atq; dictatore intellectu nostro ef-
fcere mancipium alienæ libidinis?

ABOÆ,

Excudebat Petrus Wald / Acad. Typogr. 1646.

Columnæ Religionis eminentissimæ,
Admodum Reverendo in Christo Patri ac Domino,

DN. JONÆ MAGNI VVEXIONEN-
SI, S. S. Theologiæ & Phil. Doctori excellentissimo,
amplissimæ Diœcesis Scarenſis Episcopo gravissimo,
patrono suo suspicioendo, summè venerando.

Nec Non

Reverendo & Præcellentissimo Viro,

DN. M. OLAO SVEN. FRISTADIO,
Theologo eximio, Diœcesis Scar. Archipræposito & Eccles.
Scarenſis Pastori longè dignissimo, Meccenati suo ut indubi-
tatissimo, ita debito reverentia cultu honoratissimo.

Uit Et

Reliquis Venerandis, Clarissimis & Præstantissimis Ec-
clesiastici Consistorij, Adfessoribus & Gymnasij Lectoribus,
promotoribus suis condigne perpetim colendis".

Simul ac

Reverendis, Clarissimis, Humanissimis ac Doctissimis
Viris, Præpos. & Pastorib⁹ quibusdam in Scar. Diœc. Fautorib⁹
& beaufactorib⁹ suis benignissimis & propensissimis,

Inter quos

Venerabili & Humanissimo Viro,

DN. SVENONI JONÆ, Pastori in Wenner-
borg/ Wäfenna/ Magnum & Myr fidissimo, parenti suo cha-
ristimo, quovis filiali obsequio & observantiâ
ætatē prosequendo.

Exercitium hocce Disputatorium in arrham grati animi
dat dedicatq;

JOHAN. SVEN. WASSENTUS:
Author & Respondens".

PRODR OMUS.

Cedro dignum est, quod pronunciat penetrabile illud subtilitatis investigandæ jaculum Sca-
liger Exercit. i. ad Card. *Ad sempiternarum
rerum intellectuionem mentis nostræ directa acies tam
imbecilla est, quam ad solem intuendum Nycticoracis
oculus.* Effatum hoc, si ullibi in scientijs locum
habeat, in Naturali maximè: quippe quæ ob re-
rum abstrusarum, quarum abditis scatet my-
sterijs, ubertatem & amplitudinem tam vide-
tur obscura, ut si quis in universo Naturæ thea-
tro constitutus, unicam saltem corporis natu-
ralis speciem accuratiōri mentis perspicillo vel-
let rimari, in ea tantum deprehenderet maje-
statis, cui indagandæ Nestoris vix sufficeret
ætas. Verum cum difficultia etiam pulchra
plerunq; soleant à doctis judicari, difficultas
hæc veritatis studiosos non à naturæ arcanis in-
vestigandis arcere & avocare, sed ad amœ-
nissima Philosophiæ Naturalis vireta viſenda ad-

monere debet. Cum itaq; *Physica*, magnum illud maximi *DEI donum*, cum ipsis rerum primordijs hominibus concessum, scientia sit jucundissima & utilissima, quæ intellectum nostrum horrendo Adami lapsu obfuscatum justo veritatis pumice polit ornatq;, imò nos, teste Apostolo, ad Dei Opt. Max. bonitatem, sapientiam & potentiam ubertim agnoscendam, celebrandam & venerandam excitat stimulatq;, me rerum naturalium scientiæ cupidum seriò adhortari visa est, de sui Natura ut dissertationem instituerem, in qua.

Quid valeant mentis vires, quid ferre recusent experirer. Et cum methodus forma seu anima artis, imò scientiæ ac cognitionis iter lucidum non immerito statuatur, ne tenebrofa & salebrofa oboriantur devia, ordinem certum, veluti lucernam præviam, sequi gestit animus, in quo, præmissa quæstione An sit, 1. *Definitio*, 2. *Divisio*, sunt explanandæ.

Nostra tuo nutu Deus optime dirige capta,
Ut tibi grata referre queamus.

THE

THE S. I.

Natura cum homini, mundi videlicet delicio, veri
in rebus naturalibus inveniendi & cognoscendi
appetitum indiderit avidissimum, nec suo sui ju-
ris frustretur fine, cum neq; Deus, neq; natura
quicquam frustra moliantur; earum aliquam dare
scientiam, cuius constitutionem impræsentiarum, bono
cum Deo, a greedimur tractandam, contra temerarios
istos, & insipientes sapientes pyrrhonios concludere
nulli veremur.

II. Assertionem hanc suo comprobat suffragio Sa-
cer codex, qui quamvis discursum Physicorum non sit
norma (Nec Aristoteles, aut aliis humanæ sortis
particeps: Naturæ enim hoc sibi vendicat liber)
ab ejus tamen testimonio necessariò & demonstrative
argumentamur, cum testimonium divinum ipsa divi-
na veritas & sapientia sit. Habetur ergo Gen. 2, 20.
quod Adamus, absolutissimi Philosophi fungens offi-
cio, animantia cuncta, universa volatilia cœli &
omnes bestias terræ genuinis suis appellârit no-
minibus. Quæ nominum impositio cum non teme-
rè, sed certo consilio fuerit facta, & ex perfecta totius
naturæ cognitione manaverit; idcirco Adamum perfe-
ctissimum & absolutissimum salutamus Physicum. Et

Salomon, quum sermone suo sapientissimo, qui erat de plantis, à cedro, quæ est in Libano, usq; ad hyssopum, quæ prodit è pariete, de jumentis, de volucribus, de reptilib' & piscibus, omnium in se converterit oculos, extra omnem dubitationis alcam est, eum Philosophiam Naturalem eximie calluisse. Ad hoc naturæ scrutinium, lucidissimum illud patientie speculum Jobus nos emphaticis hortatur verbis, inquiens: Interroga pecudem, & unaquæq; docebit te: ac voluerem cœli, & referet tibi. Institue colloquium cum terra, & respondebit tibi: etiam pisces maris narrabunt tibi, Job.12,7.8.

III. Alij præterea prisca temporibus fuere physici excellentes, ut Mochus Phœnicius, Hesiodus, Thales Milesius, Pythagoras, Heraclitus, Anaxagoras, Democritus, Plato, Ocellus, &c. Imò si omnem præteriti temporis memoriam excutiamus, & cogitatione attentâ percurramus, nullam illius reperiemus partem, quæ non aliquos habuerit, qui omne vitæ studium in rerum naturaliū attenta consideratione collocarunt.

IV. In libris œconomia res est divina; more eapropter consueto questioni An sit, quæstionem Quid sit, subjungere non inconveniens duximus. Hanc absolvit ipsa Definitiva Oratio, quæ communī Philosophantū symbolo, pro rei alicujus essentia investiganda inquire solet, & duplex statuitur: Nominalis & Realis.

V. In illa tria potissimum veniunt observandas.
1. Paronymia sive nominis vera & genuina expo-
silio. Est itaq; Physica origine Graeca, dicta à PHYSICO
id est Natura, quippe quæ res naturâ præditas, quos
immensa comprehendit mundi compages, sobrio mentis
serutinio considerandas præbet.

VI. 2. Homonymia, sive vocis ambiguitas,
quæ, nisi tollatur, errorum & confusione labyrinthis
nos intricatos mire solet debilitare. Sumitur autem
vel Latè, prout suo complectitur gremio Philosophiam
primam, Disciplinas Mathematicas, & Physicam in
specie sic dictam. Unde etiam trita illa ab Antiquis
tradita Philosophiae Divisio in Naturalem, Moralem
& Rationalem salvari, ac in bonum sensum trahi po-
test. Vel Strictè, prout naturale considerans corpus,
præscindit ab ipsa Metaphysica, Pneumatologia, Ma-
thesi & Chymia.

VII. 3. Synonymia sive terminorum æqui-
pollentia, secundum quam varias sortita est appella-
tiones: Dicitur enim Philosophia Naturalis, philoso-
phia secunda, Physiologia, Scientia Naturalis, Historia
de rebus physicis, naturæ cognitio, naturæ explicatio,
Naturæ descriptio, Notitia rerum à Dæo condita-
rum, &c. Quo nomine eam Apostolorum coryphaeus
& præsulor Rom. i. indigitat.

PORISMA. Scientia naturæ acquiritur, natu-
ram ipsam serutando. Non enim ea fine versandum est in Phys-
icis.

sicis, ut quis alterius conceptibus imbuit mentem, sed ut ad res
intime pernoscendas ipsam promoveatur, alias intellectus non
rerum naturae illustrabitur, sedphantasmatum spectris obuietur.
bitur: In naturalibus igitur duces querendi, sunt, non qui sibi,
sed naturae faciant discipulos, nobisq; non ratiunculas subverten-
tes naturam, sed ipsam naturam spectandam offerant & exhibe-
ant. Ut enim Solem non videmus, nisi intuendo Solem: ita na-
turam discimus, non nisi intuendo naturam.

VIII. His, quæ Definitionem concernebant No-
minalem, ita prælibatis, consequens est, ut ad Realem
nos accingamus, quod faciliori cognitionis viâ nos fa-
cturos arbitramur, si legitimum physicæ Gen^o, & subje-
ctum, quod Differentia subit vicem, ad veritatis jubar
examinanda nobis proposuerimus.

IX. De Genere sententiarum facit divortium
philosophorum chorus: quidam enim artem contem-
plativam pro Genere venditant, quidam scientiam spe-
culativam; verum non immerito contradictionis illi,
Tautologiae hi incurruunt notam.

X. Nos a. cordatiorum sequentes ductum, Ge-
nus physicæ Scientiam statuimus, triplici potissimum
ratione moti. 1. Ex Scientiæ Definitione: Et n.
physica certarum necessariarum per suas causas co-
gnitio. 2. Exscientiæ requisitis: Nam in Physi-
ca de necessario subiecto, videlicet corpore naturali, per
proprias causas, ut potè materiam & formam, propriae
affectiones, nempè quantitas, qualitas &c. demonstran-
tur. 3. Ex Fine: Cujus disciplinae ultimus finis est

non operari, sed scire & contemplari res naturales, illa
jure optimo in scientijs est numeranda. At Physicæ
ultimus finis est non operari, sed scire & contemplari
res naturales. Ergo.

P O R I S M A. Chymia igitur ad Physicam non spe-
ctat, quia circa res naturales est occupata, non ut eas cognoscat so-
lum, sed ut ex ijs cognitis aliquid efficiat.

XI. Subjectum adæquatum, per quod Physica à re-
liquis distinguitur scientijs, ponimus Corpus natura-
le, quatenus naturale. Illud Materiale seu rem
consideratam; hoc Formale seu modum considerandi
indicat: Physica enim cuncta corpora naturalia, ab-
strahendo à materia signata, rimatur à vide. Nam ni-
bil in ingenti rerum naturalium, quaten⁹ talium, repe-
ritur abyss⁹, quod non sit vel corporis naturalis princi-
pium, vel affectio, vel species. Nullus etiam ali⁹ est
scopus scientiæ naturalis, quam cognoscere principia
corporum naturalium & eorundem accidentia per suas
causas: Et nulla est alia disciplina, in qua agatur de cor-
pore naturali, quā tali; Hoc igitur est totius scientiæ
subjectum adæquatum.

P O R I S M A. Hinc liquet, Angelorum doctrinam
ad Physicam non pertinere. Neq; enim corpora naturalia sunt,
neq; ullo modo ad easpectant.

XII. Illis proinde voti punctum largiri non vide-
tur cōsultum, qui subjectum Physicæ faciunt vel ens
mobile, vel corpus mobile: Naturale hic respicien-

dum, naturale indagandum. Motus corporis natura-
lis saltem affectio est, & quidem disjuncta, essentiam
subjecti haudquam constituens; frustra igitur pro
subjecto ponitur adæquato. Cœlum n. & terra quie-
scunt; astra, animalia &c. moventur. Ad poten-
tiam si confugiant, demens est sapientia primum fin-
gere actum, quem natura nunquam laborat perficere
secundo.

XIII. Deinde solidâ veri voluptate se frui autu-
mant, qui pro subjecto corpus caducum, seu muta-
tioni obnoxium, aut corpus naturale mistum, qua-
tenus mobile agnoscunt. Sed illi invalidæ rationiun-
cularum munitioni nimium tribuentes, veritatis ar-
cem non accedunt: Cœlum & aquæ, quæ supra cœlos,
& astra, quæ in cœlo sunt, sub considerationem cadunt
Physici omnino, in illis a. quæ mutatio, quæ corruptibi-
litas? Elementa cum prænominatis, corpora sunt
simplicia; à foro itaq' physico illa exterminanda?
Neutram.

XIV. Genere sic & Differentiâ acquisitis, non
erit difficile ipsam realem habere Definitionem, quam
eruditorum applausu approbatam damus talem: Phy-
sica est Scientia corporis naturalis, quatenus na-
turale est.

XV. Cum itaq' plantæ & animalia cuncta, ut &
reliquæ corporis naturalis species sub hac comprehen-
dan-

dantur definitione, scientiae huic augustinissimae injuri-
am faciunt non minimam; earum tractationem huic
qui derogant: Medica n. medicis, Physica physi-
cis relinquenda. Plantæ à Physico considerantur,
quatenus sunt species corporis naturalis animati: à
Medico v. ad praxin Medicam, & diros morborum
periculosissimorum eruciatus profligandos adhibentur.

P O R I S M A. Quicquid verum est in Philosophia
Naturæ, id nunquam & nuspam est falsum: verum vero con-
sonat ubiqꝫ, nec nullum evertit alterum.

XVI. Definitionem non incommodè ipsa subsequi-
tur Divisio. Quoniam a.corpus naturale, quod subjectū
antea diximus, modo potissimum duplici intellectui
nostro sese cognoscendum offert, 1. Generaliter, pro-
ut principia communissima, & affectiones Generales
omnibus corporibus competentes notat, 2. Speciali-
ter, prout varias easqꝫ distinctas nobis ostendit speci-
es. Non absqꝫ re, non absqꝫ ratione in partem Gene-
ralem & Specialem dividitur.

XVII. Generalis est, quæ corpus naturale in ge-
nere considerat, ejusqꝫ causas & affectiones exhibet.
Causæ illæ sunt vel materia & forma, quæ corp° natu-
rale ingredientes, essentiam ejus conjunctim, nō disjun-
ctim dant; vel Efficiens & finis, quæ corpus natura-
le extrinsecus constituunt.

P O R I S M A. Privatio, cum nec ad Generalem,
nec Specialem spectet partem, in Physica nullam habere potest se-
dem.

XVIII. Affectiones, que corporis naturalis propria accidentia, sunt vel Unitæ, quæ solitariè de corpore naturali dicuntur, ac cum eo in sensu unito reciprocantur, ut qualitas, locus, tempus; vel Disjunctæ, quæ conjunctim de corpore naturali dicuntur, & cum eo in sensu disjuncto reciprocantur, ut motus & quies.

P O R I S M A. Affectiones cum debeant esse positive, non privative, Infinitum, & vacuum omni nudatum corpore, non sunt corporis naturalis affectiones.

XIX. Specialis Physiologiæ pars est, quæ corporis naturalis species perpendit, earumq; causas & affectiones repræsentat. Hic considerantur, 1. corpora simplicia, ut sunt aquæ supracoelестes, cœlum, stellæ, quatuor Elementa, nempè aér, aqua, terra, ignis. Quæ omnia ad sui nos invitant contemplationem: Suavissimum enim mentis pabulum est, nitidissimas cœli gemmas scrutari, earum statum, ordinem & pulchritudinem rimari, in Elementis nobis summè necessarijs & utilibus scientiam venari.

XX. 2. Effluvia hic volvenda, ut sunt Atomus, fumus & vapor; & Meteora, quæ sunt vel Hypostatica, eaq; ignita, aquæ, spirituosa; vel Emphatica, ut sunt, Parelius, Paraselene, Iris mirabilia Thaumantis filia, Halo, virgæ, stellæ cadentes, chasma, &c. In quæ omnia si oculorum sigamus aciem, reperiemus profectō in ijs multa potentia & divinæ plenissima.

XXI. 3. Cognoscenda prætereà se sistunt Mineralia,
quæ sunt Lapiðes, Gemmæ, Metalla in specie sic dicta,
& Minerālia media, in quibus explicandis animus
veri avidus, propter abditam & in abstruso positam
eorum naturam, sciendi nunquam explere potest de-
siderium.

XXII. 4. Tandem corpus animatum in Genere,
plantarumq; & animalium Theoria in specie sponta-
neo hic prodit gressu, in quibus sobria lance trutinandis
mens nostra non solum oblectatur, sed etiam fatigatur
valde. Ditisima mater Natura suas hic promit opes,
nostruq; ad satietatem usq; implere conatur intellectu.

P O R I S M A. Specierum numerus innumerus est,
quarum nulli imperfecta, nulla interit, nulli de novo oritur.

Atq; hæc de ardua hac, & ventilatu dignissima materia pro instituti-
tione dicta sufficiant.

Content nVnC hyMnos natVrc VI Scera IoVa,
ReCtorI aeterno gLorIa LaVsqVe slet
EX Ipso peCtore grato.

MISCELLANÆ QUÆ-
DAM POSITIONES.

SEntentia quæ multos habet patronos, non raro
falsa; quæ paucos, vera sæpè deprehenditur.

2. Naturæ vires non languescunt, nec ad interi-
tum ruunt spontaneum..

3. Generatio æquivoca nulla datur.

4. Monstra mundum non reddunt pulchrum..

5. Animæ sagarum extra corpora non abripiuntur, & ad nocturna comitia transferuntur.
6. Locus per superficiem non est definiendus.
7. Aër humidissimus non est, cum illud proprium sit aquæ.
8. Aqua frigidissima est, non Terra.
9. Meteora non sunt corpora imperfectè mixta.
10. Ignem supra aërem sub concavo Lunæ esse, nec sensus, nec ratio evincunt, nec S.S. dictitat.
11. Elementa licet prout apud nos existunt, dicantur & sint impura, nec tamen ideo vel corrumpuntur, vel alterantur, vel transmutantur.
12. Formæ Elementorū in misto manent integræ.
13. Aurum arte chymica fit ex alijs metallis propter auri seminale principium, quod in illis ut forma subordinata ligatum, chymicorum industriâ solutum, non potest non in apricum venire.
14. Tractatio animæ pertinet ad philosophiam primam & secundam.
15. Liberalitas magis consistit in dando, quam accipiendo.
16. Omne mendacium est vitium; Ergò etiam jocosum. Hinc illud omnimodam excusationem non meretur.
17. Antiperistasis non datur.

18. Sagæ per aquam frigidam non sunt probandæ: nulla enim hujus rei causa ex libro naturæ peti potest.
19. Cadaver hominis jugulati sanguinem stillans, præsentem occisorem sufficienter non arguit.
20. Poësis Oratori, Physico, Medico, Theologo, alijsq; per quam utilis est.

Eximiae spei Juveni

D. JOHANNI SVE N. VVASSENIO
de Naturâ Physices eruditè diſſerenti, paucis
bisce animitus congratulabar,

Almæ quòd studium Nature sedulus urges^s,
Rectè agis; & claro hoc quòd Duce, ritè facis^s.
Quòd quoq; W A S S E N I huic discursum cernuus offers^s,
Qui censere potest talia, ritè facis^s,
Qui benè de memet meritus, de te, omnibus atq;
Quos studium sacrum, polliticum ve juvat.
Vivat ter felix SENIOR venerandus in ævum.,
Quem jactat Wexiö, quem Sala, Scara suum.,
Unde favor quondam venit mihi & usq; paternus^s,
Adspiret studijs nunc quoq; & ipse tuis^s.
Interea facili tibi cursu attingere metam.,
Et WEXIONENSI quæq; secunda precor!

Calamo volanti
sed affectu constanti & sincero

MICHAEL O. WEXIONIUS
Polit: & Hist: Prof: P,

Prestantissimo ac Politissimo Juveni
Dn. JOHANNI S. VVASSENIO
S. R. M. tis Stip. dignissimo, selectioris Philosophiae
Studioſo apprimè ſedulo, Theſium harum au-
thori & propugnatori strenuo,

Eximie è cathedra Physicæ juxtaq; Poëſſis
Peristrinxit laudes, Frater amande, prius.
Nunc itidem Herculeo praefas conamine doctus,
Abdita dum pandit, que latuere diu.

WASSENI, Svadam voluis, blandosq; Poëtas,
Et luſtras agilis dogmata vera Sophum.
Pulpita non timidus scandis, monſtrasq; Gothorum;
Ingenuum genium, Westgothiæq; decus.
Preſide Praeclaro propugnas ardua mirè;
Hinc venient tandem laurea ſerta tibi,
Maecte animo, Phœbi miles lectiffime, maecte,
Crede quod es nobis ſpes, patriæ atq; decus.

Fratri ſuo verè Pyladeo, fidelis velut Or-
ſtes, hiſce paucis applauidebat

JACOBUS P. CHRONAN-
DER W-Gothus.

Praestans VV A S S E N I, Replit bona fama per aures
Cunctorum, quod ſit docta Minerva tibi,
Altius hanc tollis magno vigiliq; labore:
Enſectus doctus comprobat hocce tuus,
Quem benē defendis, Naturæ arcana reſondens,
Hinc eris &c Patriæ Gloria, Spesq; Patri.

Populari, amico & fratri ſuo The-
ſea fide iunctissimo, ita
Limiq; gratulabatur

ARVIDUS J. GRUNDELIUS
W-Gothus.